

bimbót, midőn még puha és kifejlődtelen. Minden dióban 3—4 font édes nedv van, mely a' szomszéd eloltja, 's némelyek állítása szerint a' vízkórságot meggyógyítja. Ez lecsapoltatván, egy más megiható fejr, sűrű nedvre találni, a' tejféhez hasonlóra. Neve kokana 's a' héj közepén létez. A' zöld diók bele kellemes étek; ha vízbe vetetik, ez tejes lesz tőle 's hus vagy rislevesül szolgál. Az érett dióban rosz izü a' dió, megsűrűdik és utóbb egészen kiszárad. Ha a' dió 5—6 hüvelyknyi átmérőjű, megérett. Külhéja barna, kenderemű, sok rostu, melyekből kötél készítenek. Második kérge is barna, kőkemény és nagyon sima; botgombok, szelenczék, kupák készülnek belőle. Harmadik kérge fejr 's puha. Ebben fekszik a' mag, — alma nagyságu, mandola keménységű, sok olajt adó, mely égésre és más haszonvételre szolgál.

—j—a.

KOLBERG, város és erősség hátulsó Pomerániában, a' Persante vize mellett, $\frac{1}{2}$ mérföldnyire a' tengertől, 4500 lakossal. Egy tetőn fekszik, mocsárokkal körülvetve; széles árkaia' Persante vizével mindenkor betöltethetnek. Nem messze tőle a' hohenbergi tetőn egy rosz fellegrvár is van. Ezen erősség már régibb időkben is sok nevezetes ostromot állott ki, — 's 1807ben a' Francziák vették ostrom alá. Eleinte ugyan az együgyű öreg várparancsnok, Loucadou general, a' hochenbergi sánczot és az ő várost elengedte volt foglalni, de a' vitéz Schill kicsapásai, 's Nettelbeck polgárnak a' városban belőli munkássága e' hibát helyre hozták, 's midőn Gneisenau ezredes, a' királytól új parancsnokul küldve, oda érkezett, a' dolog egészen megfordult. A' legvérengzőbb ostrom folytattatott April 28kától Julius 2káig, midőn a' békekötés híre oda jutott. Az őrizet 6000 főből állott, 's elvesztett 429 holtat, 1093 sebeset, 209 foglyot 's 159 eltévedtet. — A' franczia, német szövetségi és olasz seregekből álló 18000 ostromló tábornok Feulie, Loison és Mortier vezérlettek egymás után. — A' porosz király a' megmaradt őrizetet egy ezredbe egyesítette, mely örökké ezen erősség nevét fogja viselni, — 's elengedé a' hadi adó egy részét a' lakosoknak. Ezek ugyan is szinte rettenhetetlen bátorszívűségek által érdemesíték erre magokat. Ők magok között századokat formáltak, a' sánczokban szolgálót tettek, 's a' hulló gránátok ellenére oltották a' támadott tüzeket. Legmunkásabb 's legbátrabb volt közöttök Nettelbeck, egy 70 esztendősen, ki már 3 előbbi ostromot ért meg. Őt lehet látni az égő házak csucsán, az örök kiállításánál 's az érkező hajókon. Mig a' porosz évkönyvek meglesznek, Nettelbeck kolbergi polgár neve is említetni fog. Sz.E.

KÖLCSEY (Kölcsi) Ferencz, a' magyar tudós társaság vidéki rendes tagja a' nyelvtudomány osztályában, régi jeles német nyelvű írádoka, szül. Aug. 8. 1790 Sző - Demeterben; Közép-szolnok vármegyében; Erdélyben; a' debreczeni reform. collegiumban tanult. Már ekkor sajátjává téve az ő kor két classicus nyelvét, 's az ujabak közül a' francziát 's a' németet. Philosophusok és költők levének kedvencz studiuma; 's már itt tőn néhány próbát a' lyrai 's dramai költészetben. Kazinczy megnyeré a' 17 éves ifjút az ő iskolájának, 's nyelvvel bánásmódjának új irányt ada. Az 1809 esztendő, mint jegyzője a' királyi táblának, Pesten tölté, hol d. Horvát Istvánnal, Vitkovicsal 's Szemerével azon szép barátsági szövetséget kötötte, mely utóbb az ő elkülönült 's szenvedésekkel bővelkedő életét néműleg édesíté, 's őt a' literaturai munkálodásban megtartá. Első költeményei Horvát „Dámák kalendáriomá“ban 's az „Erdélyi Museum“ban nyomtattattak ki. 1814 meglátogatá barátját, Szemerét, Péczelen, 's itt írta a' Mondolat elleni szatiráját, mely az ő tudta nélkül, 's hibásan adatott ki Pesten (1815. 12.) Jeles volt e' munka, de a' nagy közönség nem úgy fogadá, mint reménylhető vala; sőt ellenségei támadtak miatta Kölcseynek, kiknek

száma még inkább nevedezett, midőn ő 1817 a' Tudományos Gyűjteményben, Csokonai, Kis és Berzsenyiről szabadlelkűleg kimondá ítéletét. Ez a' körülmény, 's hogy Berzsenyi feletti criticájából a' szerkesztő nagyon sokat kitörült, a' critical toll letételére bír, noha a' nevezett folyóirat szerkesztőjétől több ízben felszólítaték, bírálta meg minden, ő és újabb időbeli magyar költőt. Most ellenben az újabb folyóiratokba adott költészeti munkákat (balládákat, románcokat, dalokat és epigrammákat, az Aurorába, Hebebe, Aspasiába és a' Koszoruba), mellyek a' mivelt olvasót csudálatra bírák. 1826 ismét magához hívá Szemere, 's reá bír, hogy egy critical időszakirat kiadásában lenne segédtsára. Így támadt az „Élet és Literatura“, melly Kölcsönek számos philosophiai 's aesthetico-critical darabjai által legnagyobb értéket nyere, 's Kölcsönt Magyarország legelső mivészeti philosophusának bélyegezi. Kölcsö egyéb munkái közt el nem mulaszthatjuk említeni Homer Iliasának fordítását, melly őt, a' lenyomatott próbáról ítélve (1 ének: Minerva, 1826. 3. negyed) kétség kívül a' legjelesebb fordítók sorába is helyezi. Az Élet és Literatura kötetiben sok történeti-political, philosophiai és critical munka jelent meg tőle. Literatúrái levelei Döbrenteiéhez (Élet 's L. 2dik köt.) igen érdeke ek, főleg személyességének hív rajzolója miatt. — 1827 ismét visszatért Szatmárvármegyébe, a' hol 1829 tiszteletbeli főjegyző lön. 1830 Nov. 17. a' magyar tudós társaság igazgatósága által a' nyelvtudomány osztályába vidéki rendes tagnak választaték. Az 1832 kezdődött országgyűlésre Szatmárvármegye által követnek küldték, ott pedig egyszersmind kerületi jegyzőnek választaték. Munkáit kiadja barátja, Szemere Pál. Az első kötet, melly verseit foglalja magában, már megjelent (Pest, 1832).

lm.

KÖLCÖN, jótés, megnevezett dolgot tárgyazó egyeztet, mellynél fogva valamelly elfogyaszthatatlan (non fungibilis) dolog, bizonyos haszonvételre és időre ingyen, de azon feltétel alatt adatik oda másnak, hogy az, előbbi nemében 's állapotjában visszaadassék. A' kölcsönt rendszerint nem lehet a' meghatározott idő előtt visszavenni; de a' kölcsön vevő is csak az egyeztet szerint meghatározott hasznát veheti a' dolognak, mert különben az egyeztet megszegőnek tartatik. A' kölcsönözött dologra teendő rendes kiadásokat a' kölcsönvevő, a' rendkívülieket pedig a' kölcsönadó viseli. — Ha a' megállapított idő elmúltával a' kölcsönvevő még megintetése után sem akarja a' kölcsönvett dolgot visszaadni, erőszakoskodási bűnbe esik.

KÖLCÖNBANK, olly közintézet, melly kinekkinék, de leginkább a' szűkölködő házi atyáknak, elégséges zálogért, illendő kamatfizetés mellett, rövid időre pénzt kölcsönöz, 's ez által őket a' hitelezők gyakorlaskodása alól felmenti. A' kikötött fizetési idő elmúltával, a' vissza nem vett zálogok nyilvános árverés után eladatnak, 's a' kölcsönt felülmuló summa, a' kamat és egyéb költségek levonása után, a' sajátosnak visszaadatik, vagy egy év elfolyásáig számára gondviseltetik; ha pedig ezen idő alatt magát nem jelenti, a' szegényintézetre háramlik.

54.

KOLDULÓ BARÁTOK azon szerzetesek a' catholica egyházban, kik a' jótévk adakozásából élnek. Illyenek a' Dominicanusok, Franciscanusok 'sat. Hajdan a' gyóntatásokban, mellyeket minden püspöki engedelem nélkül gyakorlottak, sok bajt szereztek a' rendes egyházi pástoroknak; most teljesen a' helybeli püspökök hatalma alatt állanak.

KOLDUSOK. Olly statusokban, hol ezé irányos rendelkezések vannak tétetve a' szegényekre nézve, ritkán, vagy soha sem jön a' szűkölködő azon szomorú állapotba, hogy házról házra járkálva embertársaitól segedelemért könyörögni, az az koldulni kénytelenítés-